

EEN DURE EED

De eerste graven van Brussel hadden hun kasteel in de hoofdstad op het zoogenaamde 's Goorik-eiland. Het was omringd van eene warande, die zich uitstreckte op de plaats waar tegenwoordig de Anderlechtsche steenweg gelegen is. Reeds ten tijde van den Gulden Sporenslag noemde men die warande het Oude Park.

Maar de prinsen verlieten later het kasteel om hun verblijf te vestigen op den heuvel Coudenberg.

Eerst bestond die woonplaats uit een eenvoudigen burcht, maar onder de hertogen van Burgondië, die in alles eene vorstelijke pracht en luister ten toon spreidden, werd hij herschapsen in een heerlijk verblijf, dat gansch de huidige Koninklijke Plaats innam, met al de terreinen, waarop zich thans de kerk van Coudenberg, het paleis van den Graaf van Vlaanderen en groote gasthoven bevinden (1)

De achtergevel van het paleis gaf uit op het tegenwoordige Park en van een hooge wandelpui daalde men langs een zachte glooiing tot in de hoven.

Dat men daar een prachtig gezicht genoot over gansch het Zennedal, waar de stad zich uitstrekt, kan men heden nog vaststellen.

In het park bevonden zich bonte en geurige bloembedden, een vijver, waarop zachtjes de blanke zwanen gleden, een speeltuin en een steekpark, waar de zeventien-jarige Karel de Stoute de eerste lans kruiste met Jaak de Lalaing, die voor een der sterkste schermers doorging van het gansche kristendom.

De sierlijkheid, de rijkdom en de afwisse-

ling der gebouwen vormden een verrukkend en oprecht koninklijk geheel. (1)

Met zijn torentjes en tinnen, zijne pingels en trapgevels, zijn schoorsteen, elk met een windwijzer versierd, zijne opgetrokken dakvensters, zijne gothische koninklijke kapel aan den rechtere vleugel, biedt het kasteel een zeer schilderachtigen aanblik.

De koninklijke kapel, een der edelste uitdrukkingen van de gothiek, werd onder Keizer Karel opgebouwd.

Helaas, dit prachtig verblijf onzer vorsten werd door het vuur vernield in den nacht van 3 op 4 Februari 1731 en de vlammen hadden zich met zulke snelheid uitgebreid, dat de Aartshertogin Maria Elisabeth, die er verbleef, met moeite en half gekleed kon gered worden.

Dit paleis heeft eens zeven gekroonde vorsten en vorstinnen gelijktijdig geherbergd.

Het waren: eerst en vooral de Zonkoning der zestiende eeuw, Keizer Karel; zijn zoon Philips, koning van Spanje; Maximiliaan, zoon van Don Ferdinand, die later keizer werd maar toen koning was van Bohemen met zijne vrouw, de koningin Marie, keizer Karel's dochter, de koningin Eleonora, weduwe van Emmanuel, koning van Portugal; Frans de Eerste, koning van Frankrijk; Maria, keizer Karel's zuster, koningin van Hongarië, en eindelijk Muley Hassem, koning van Tunis, in Afrika.

---

(1) M. Arnold de Pret de Terveken van Antwerpen, bezit eene schilderij van Van der Heyden, die het Paleis voorstelt gezien langs den kant van het Park.

Het was in de groote zaal van dit hertogelijk paleis, dat keizer Karel in 1555 afstand deed van den troon, ten voordeele van zijn zoon Philips II.

Keizer Karel bevindt zich hedenmorgen in dit luisterrijk paleis, want zijn standaard wappert boven het kasteel.

Wanneer de vorst afwezig is, wordt de vlag neergehaald.

Overigens, men bemerkt het wel aan het gewemel en de drukte, die overal heerschen.

Zie onder die kostbare gewelven, door die prachtige zalen, krioelt het van edellieden en bedienden.

Men treft er den hoogsten adel aan van Vlaanderen, want keizer Karel is Vlaamsch van hart en inborst en heeft zich omringd van Vlaamsche edellieden.

Daar zijn de Croy's, de Chièvres, de Nassau's, de Chimay's, de Ravenstein's, de Berghes, de Lannoy's, de Hoorn's, de Lalaing's, de Trazegnies, de Beaufort's, de Ligne's, de Egmont's, de d'Arenberg's, en zooveel andere historische namen vertegenwoordigd, allen kamerheeren van den jongen keizer.

Het hof bestaat verder uit valkeniers en wapensmeden, 23 opperbakkers, 22 opperschenkers, 25 adellijke voorsnijders der vorstelijke tafel, 30 adellijke stalmeesters, 7 spijsmeesters, 6 leden van den Grooten Raad, 14 geheimschrijvers, 9 geneesheeren, waartusschen de beroemde Andreas Vesalius; verder meer dan 50 wapendragers, schildknapen, en jonkers der dames.

Thomas Trequillon is er kapelmeester.

Granvelle en Viglius de Zuychem zijn er kapelaan.

En de twintigjarige keizer is het middenpunt van al die beroemdheden en voorname personen; hij is de zon, waarrond al deze planeten bewegen.

De vorstelijke jongeling daalt alleen de pui-trap af om in zijne hoven te gaan mijmeren.

Iedereen aan het hof heeft bemerkt, dat de keizer sinds eenige dagen zijne levenslustigheid verloren heeft.

Dikwijls is hij verstrooid; hij hoort niet dat men hem aanspreekt; hij bemerkt niet wat er rond hem omgaat; droomerig blijft hij soms uren naar den uitgestreken horizon der Zennevlakten staren, alsof zijn geest verreweg, in een tooverland was gaan zwemmen.

Zijn nieuwe nar kan hem zelfs niet meer

verzetten.

Die zotskop brengt anders geheel het hof aan 't lachen sinds weinige dagen.

De hovelingen weten alleen dat de Keizer hem zelf ontdekt heeft te Audenaarde op een «Colfdach».

Het is inderdaad Zotte Hans, maar nu draagt hij een fluweelen wambuis, witte zijden kousen, en een degen aan de heup.

Hij is gekleed gelijk een ridder, maar hij draagt de kentekens van zijn ambt: de narrenscepter in de handen, de gevederde zotskap op het hoofd.

Een prachtige hazenwind begeleidt hem.

De bultenaar wordt met schertsenden eerbied door de edellieden begroet.

— Goeden dag, bekoorlijke Adonis! roept hem spottend een ridder toe. Hoe gaat het met uwe doorluchtigheid?

— Beter dan met u, hertog de Fort, want ik ben ongehuwd nog, en ik moet niet vreezen... dat er bij mijne thuiskomst eene wederhelft zal tegenwoordig zijn.

Een algemeen gelach begroette dien zet, want eenieder wist dat de vrouw van den hertog niet gemakkelijk was.

— 't Ware inderdaad moeilijk met zulken dubbelen bult ooit gehuwd te geraken, her-nam de hertog bitsig.

— Naar ik heb vernomen... heer hertog... zou mijn bult u anders van pas komen.

— Meent gij dat, leelijke gek?

— Ik ben er zeker van — mijn allerbeste man, want het schijnt dat de hertogin — niet altijd teeder is van zin — en dat zij den stok met vaardigheid weet te hanteeren — een bult zou van uw rug de slagen afweren.

De hertog bemerkte dat hij het te kwaad zou hebben tegen die venijnige tong; ook was hij blij dat Croy onderbrak om te zeggen:

— Maar, mijnheer de nar, gij, die alles weet en de geheimen zelfs van den keizer kunt onderscheppen, weet gij wat de keizer heeft? Ziet, mijne heeren, Zijne Majesteit wandelt ginder gansch alleen en droomerig in het park.

Zotte Hans grinnikte eens.

— Weet gij dat niet? — vroeg hij. Dat bewijst dat gij oogen hebt, maar niet en ziet. — Gij, groote heeren. — Wat hebt gij nog veel van Zotten Hans te leeren!

— Gij weet het dus?

— Men moet geen toovenaar wezen — om

in Keizer Karel's hart te lezen.

Nieuwsgierig naderden de edellieden den bultenaar.

— Spreek, nar, spreek!

— Luistert dan, mijne heeren al te garen — ik zal u de zaak openbaren. — Daar is hier op de wereld een wonder ding. — Het speelt en stoeit in de lentestralen — zoowel als in den glans uwer luisterrijke zalen — het we-melt in der wouden duisternissen — in de windjes die den zomeravond verfrisschen. — Paleis noch hut — zijn er van beschut — het dringt tot in des burgers huis — tot in der wijsgeeren kluis — waar 't niet is wordt alles koud — en waar het zegeviert, is 't kleine ding dat meester speelt en als een vorst den scepter houdt. — Het is de dwingeland van het hart — niets baarde er ooit meer vreugde en meer smart. — Het teelt de weelde en de pijn — 't begeestert lijk de beste wijn. — 't Is honig en venijn! — O! sluipt het eens naar binnen — vaarwel dan zelfbedwang en frische zinnen — van 't kleine ding is 't hartje vol — en geest en rede gaan op hol. — 't Verdrijft de rust der oogen — de slaap is van de sponde heengevlogen. — En als de kleine dwingeland — den sterveling heeft vermand — dan kwijnt het weg dat men het ziet — maar of 't van vreugde is of van verdriet — Zie! juist dat weet men niet! — Dit ding door-luchtige genooten — is thans in Keizer Ka-rel's brein geslopen!

Zotte Hans lachte eens luid spottend en zweeg.

— Is het een raadsel, nar? vroeg hem de Chièvres of drijft gij den spot met ons?

— Het is geen raadsel of geen spotternij — het maakte u allen blij — terwijl het u al-len griefde!

— Wat is het dan?

— Mijne heeren, het is de LIEFDE!

— Bravo, Nar, bravo! riepen de edellieden langs alle kanten.

— Het is geen nar, zei de graaf van Eg-mont lachend, het is een minnestreel.

— Het is een filosoof, verbeterde Granvel-le ernstig. Onder die zotskap schuilt een ge-zonde geest.

Zotte Hans bleef ongevoelig, zoowel voor lof als voor smaad; hij streelde langzaam den fijnen kop van zijn hazewind.

Het dier bezag den wanschapen gek met zijn trouwe, brave oogen, dankbaar voor de

ontvangen streelingen.

Een schildknaap verscheen op het puiters-ras, waar de hovelingen zich in groepen be-vonden.

Hij meldde aan:

— Heer Antoon de Lalaing, graaf van Hoogstraeten!

De grijze edelman stapte vooruit op de stoep.

Met een hoofsch en groet ging hij tot de rid-ders, die hem met eene eerbiedige buiging verwelkomden.

Zijne verschijning verdreef den glimlach van de lippen.

Wat was den ouderling overkomen?

Zijne haren waren gansch wit geworden; de fiere gestalte was gebogen, de rug een wei-nig gekromd, de oogen stonden dieper in hun-ne holten en er lag een waas van droefnis over uitgespreid.

Een en dezelfde gedachte kwam bij al de hovelingen op: «wat is de graaf verouderd sinds weinige dagen».

— Is Zijne Majesteit in het paleis, mijne heeren? vroeg hij.

— Ja, de keizer wandelt ginds in het lom-mer der boomen. Zijne Majesteit heeft den wensch uitgedrukt alleen te zijn.

— Zoodat niemand hem mag gaan roe-pen?

— Wie zou dat durven? antwoordde de Lannoy.

De ouderling vervolgde:

— Zal Zijne Majesteit lang in de eenzaam-heid blijven vertoeven?

— Niemand weet het, heer graaf. De vorst is tegenwoordig zeer grillig van inborst. Hij blijft uren alleen zitten mijneren.

— Uren?

— Ja, heer graaf.

— Dan zal ik wachten, sprak Antoon de Lalaing, mismoedig.

Zotte Hans was den grijsaard genaderd.

— Is er haast bij, heer graaf? vroeg hij ernstig.

De Lalaing bezag den bultenaar wantrou-wig. Hij wist wat de hofnar was en verwacht-te zich aan spotternij en schimp.

In den neerslachtigen gemoedstoestand, waarin hij zich bevond, was hij er niet op uit gekkernijen te hooren.

Hij meende op te staan en zich te verwij-deren, doch de nar vervolgde:

— Indien gij wilt, heer graaf, zal ik den keizer gaan verwittigen.

— Gij?

— Ja, ik, sprak Zotte Hans.

— Zijne Majesteit wil niet gestoord worden, sprak hertog de Croy.

— Wie zou het durven? herhaalde de Lannoy nogmaals.

— Ik, mijne heeren. Of is Zotte Hans niet vrijgevochten aan het hof? Mag hij niet doen wat hem belijft, niet iedereen antwoorden gelijk hij verkiest? Oh heeft de nar geene privilegiën, die een «grande» van Spanje nooit zal verkrijgen?

En zonder op antwoord te wachten, vervolgde de nar:

— Kom, Tom!... mijn beestje, wij mogen te zamen den keizer storen.

En met 't hoofd achterover in den nek, gelijk gebochelden den kop dragen, daalde hij de glooing af, die naar den tuin leidde.

— Ik wou dat de keizer dien onbeschoften gek het monsterhoofd van zijne schouders sloeg! riep de hertog de Fort, die nog wrokte onder de uitgestane spotternij.

De grijze Antoon de Lalaing beurde het hoofd op.

— Fr wonen dikwijls edele zielen in misvormde lichamen, hertog. En het hart heeft meer waarde dan de leest.

— En er huist een sterk brein in dien wanschapen kop, voegde Granvelle er bij.

De nar vervolgde zijn weg tusschen de lommerijke dreven en zocht naar den keizer.

Daar zag hij hem plotseling op eene bank neergezeten.

De vorst was in gedachten verslonken want hij had niet eens den voetstap gehoord van den nar.

— Liefde, liefde! murmelde Hans, gij maakt de vorsten tot uwe slaven.

Dan ging hij tot voor den keizer staan.

Deze was onaangenaam verrast in zijne droomen.

— Wat komt gij hier doen? vroeg hij bijna toornig.

— Er is iemand, Sire, die u wenscht te spreken.

— Dat men mij wachte... Vertrek!

— Het is een ouderling, Sire. Niemand durfde u komen roepen; ik dacht dat gij niet graag een grijsaard op u deedt verbeiden.

— De Keizer ontvangt geen lessen, Hans,

zelfs niet van zijn nar. Onthoud dit, en vertrek.

Maar Hans bleef en vervolgde:

— Het is graaf Antoon de Lalaing, Sire.

Die naam trof den keizer.

— Lalaing? herhaalde hij.

— Ja, Sire.

De vorst stond onmiddellijk op, en het hoofd opbeurende, met een blik, waarin men nog alleen de koele heerschappij kon lezen, begaf hij zich in de richting der pui.

Op eenigen afstand volgde Hans met zijn hazewind.

— Ik dacht het wel, murmelde hij. Al wat van verre of nabij Jannekin Van der Gheenst betreft, is hier welkom.

Al de edellieden groetten buigend met de linkerhand op het degengevest en den hoed in de rechter, den keizer, die voorbij stapte.

Een oogenblik later werd graaf Antoon de Lalaing door een schildknaap in de verhoorzaal ontboden.

De grijsaard trad binnen bij den keizer en wilde de knie buigen.

Doch Karel ging spoedig naar hem toe en greep hem bij de trillende hand.

— Een veldheer gelijk Antoon de Lalaing, sprak hij, die glorierijk zestig veldtochten heeft bijgewoond, verdient wel het voorrecht der «grandes» van Spanje, en mag wel op drie-en-zeventigjarigen ouderdom gedekt blijven en neerzitten voor eenen keizer, die slechts een-en-twintig jaren telt.

Hij leidde den ouden man tot eenen zetel en ging er rechtover zitten.

Na een korte poos sprak hij:

De handen van den edelman beefden.

Met trillende stem begon hij:

— Wat brengt u tot hier, mijn beste Lalaing?

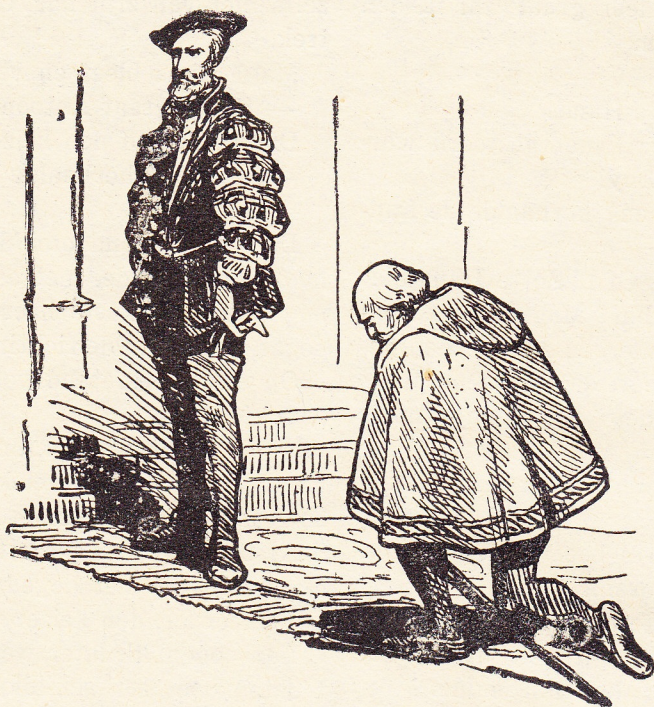
— Uwe Majesteit overstelpt mij; zoo veel eer is mij nooit te beurt gevallen. Het is de eerste maal, dat een Vlaamsch edelman gedeckt mag blijven in tegenwoordigheid van zijn vorst. De goedheid van Uwe Majesteit maakt de zending die ik mij opgelegd heb, nog pijnlijker.

— Spreek, graaf.

— Uwe Majesteit raadt waarom ik tot hem kom. Het is een vader, die voor zijn kind komt smeeken.

Eene stilte volgde.

De grijsaard hernam:

"Majesteit, ik bid U, heb erbarmen.,

— Sire, mijne gemalin, de gravin Elisabeth van Culemburg, en ik, wij hebben omtrent vijftien jaren geleden een weeskind aangenomen en het met de teederste zorgen opgeleid. Het heeft ons verlaten, omdat de plicht het elders riep. Dit kind, Sire, is opgegroeid tot een bevallig meisje, dat door hare eer en deugd eenieder heeft gesticht. Gij hebt haar ontmoet, Sire, gij hebt hare schoonheid en hare edele hoedanigheden opgemerkt... en ze heeft u bemind, omdat zij u arm waande en zonder rang in de wereld... Ik kom u vragen, Majesteit, haar nooit weder te zien.

De vorstelijke jongeling was zichtbaar ontroerd. De wangen waren bleek geworden en de oogwimpers trilden.

— Met welk recht graaf, komt gij uwen keizer zijne gedraglijn afteekenen? vroeg hij koud, na een pijnlijke stilte.

— Het is geen recht, Sire. Ik heb het recht niet mijnen vorst lessen of raad te geven. Maar het is een plicht, de plicht van den vader jegens zijn kind, die mij de stoutmoedigheid geeft tot Uwe Majesteit te naderen.

— Gij bekent dat mejonkvrouw Van der Gheenst mij bemint.

— Helaas, Sire, het is zoo!

— Welnu, ik ook heb haar lief. Wat kan er zich tusschen onze liefde plaatsen?

— De eer van het meisje, dat gij bemint, Majesteit.

— De liefdesbetrekkingen van een vorst, graaf, onteeren geen meisje; zij verheffen het.

De grijsaard schudde het hoofd.

— Dat mag waar zijn aan het wufte hof der Fransche koningen, Majesteit, maar dit is niet voor de Vlaamsche vrouwen. De bloem, die vertrapt is, laat de Vlaming in het slijk liggen, zonder zich af te vragen of een koninklijk schoeisel of een soldeniersbot haar vertreden heeft. Zelfs de liefde van den grooten keizer Karel zou noodlottig worden aan mijne pleegdochter.

De jongeling was opgestaan en wandelde de zaal op en af.

De grijze graaf ook stond nu overeind... Hij deed eenige stappen tot den vorst.

— Sire, smeekte hij, beloof mij dat gij haar niet meer zult wederzien!

Lalaing zette eene knie ten gronde en terwijl tranen biggelden over zijne getrokken wagen, die bijna gansch in den grijzen baard bestopt waren, riep hij:

— Majesteit, ik bid u, heb erbarmen met uwen ouden veldheer en eerbiedig zijn pleegkind.

De jongeling voelde zijn hart vermurwd.

Daar voor hem lag die ouderling geknield, die een der trouwste dienaren was van zijnen troon; de man, die in zestig veldslagen gevochten had; die de roem was van het gansche Kristendom. Die man, gebroken door de droefheid, weende als een kind.

Hij ging beloven, maar daar rees het beeld der schoone Johanna voor hem op.

Hij zou zijn woord verpanden haar nooit meer weder te zien!... (Nooit!... Nooit!... Neen, dat kon hij niet!

— Graaf, sprak hij, indien gij een deel van mijn rijk vraagt, ik geef u mijn woord dat ik het u schenken zal... Ik zal uw huis en uw stam vorstelijk maken... maar haar niet meer zien, dat kan ik niet!... Dat is eene onmenselijke vraag! Het is onmogelijk, gansch onmogelijk!

Lalaing stond langzaam op.

Hij richtte zijn gekromden rug op, veegde de tranen van zijne wangen en blikte nu met fiere, droge oogen naar den keizer.

— En toch, Majesteit, het moet! sprak hij met strenge stem.

De keizer blikte op.

«Het moet!...» Voor de eerste maal werd hij alzoo aangesproken.

— Gij vergeet, heer de Lalaing, dat gij tot uwen vorst spreekt, zei Karel met ijzige koelheid.

— Neen, Majesteit, ik vergeet het niet... maar ik spreek voor mijn kind.

— Ik geef u oorlof, graaf.

Eene vreeselijke stilte volgde.

Met die woorden neemt een onderhoud met een vorst een einde. Het is een teeken dat de onderdaan mag vertrekken.

Hier was het een beleefd bevel, dat Antoon de Lalaing de verhoorzaal moet verlaten.

Eene rilling doorliep de ledematen van den edelman.

Hij beefde gelijk den eik, die door den orkaan wordt geschud.

Hij had het recht niet meer één enkel woord uit te spreken.

Na dit formuul moest de edelman stilzwijgend buigen en zich verwijderen.

Het niet doen was majesteitsschennis.

De graaf was 73 jaar oud, opgevoed in de vereering en de ridderlijke trouw zijner vorsten, had hij nooit te kort gekomen aan de hoofdsche plichten.

Het werd den man duister voor de oogen en hij dacht te bezwijken.

Zijn ridderlijk hart bloedde... Hij hadde den dood verkozen boven de keus, die hem nu te doen stond.

De trouwe onderdaan en ridder en de vader leverden een vreeselijken kamp in zijn binnenste..., maar... hij bleef.

Keizer Karel was wit geworden als de blanke kraag van zijn halskraag.

Graaf de Lalaing maakte zich plichtig aan trouwbreuk, aan Majesteitsschennis.

— Sire!... stamelde de grijsaard.

— Heer graaf de Lalaing, herhaalde Karel ijskoud, ik geef u oorlof.

De toorn glom in de oogen van den jongen keizer.

Hij richtte zich met zenuwachtigen stap naar de deur en ging zelfs de zaal verlaten.

Graaf de Lalaing sprong voor den vorst en riep als waanzinnig:

— Majesteit, vertrek niet zonder mij de belofte te hebben gedaan.

— Graaf, weet ge wat ge doet?

— Ja, Sire, ik verbeur mijn hoofd: ik treed zestig jaren trouwen ridderlijken dienst met de voeten; ik ontadel mijn geslacht... Ik heb te lang geleefd... Ik verdien in de oneer te sterven, alhoewel ik op de slagvelden een roemrijken dood heb gezocht... Maar, Majesteit... mijn koning en mijn keizer, Kristene vorst, laat den naam van mijn pleegkind onbezoedeld en neem mijn leven als zoenoffer.

Elk woord vlijmde door de groote ziel van den jongeling.

Hij begreep hoe onuitsprekelijk veel die grijsaard lijden moest.

De tranen sprongen in zijne oogen.

Hij ging tot den ouden man, sloeg zijne armen om dezes hals, drukte het grijze hoofd tegen zijne borst en murmelde:

— Antoon, mijn trouwe ridder, ik beloof het u!... Ik zal haar niet meer zien!

De Vroolijke Daden van Keizer Karel

(Volledige uitgave)

VLAAMSCH E BOEKHANDEL. — ANTWERPEN.